

EL TERCER TEMPS DE LA SIMFONIA Isidor Cònsul

Antoni Marí, *El desert*. Edicions 62 * Empúries. Barcelona, 1997

Poeta, narrador i assagista, Antoni Marí s'ha consolidat com un escriptor de pes dins del panorama català contemporani i, aquests darrers anys, la doble estrena que ha fet com a narrador (*El vas de plata*, 1991, i *Camí de Vincennes*, 1995), ha tingut el confort d'una recepció crítica favorable, que ha anat ben escortada, d'altra banda, per la sòlida continuïtat de la pròpia especulació d'assagista a *Formes de l'individualisme* (1994). Ara acaba de presentar *El desert*, on reprèn la tirada d'un camí més matiner i mai no abandonat de poeta, i dóna forma al tercer moviment d'un exercici musical de reflexió interior encetat divuit anys enrere a les pàgines d'*El preludi* (1979) i continuat, el 1984, a *Viatge d'hivern*. És el mateix poeta qui avisa de la unitat dels tres reculls en un apunt d'entrada on explica que les seqüències que conformen *El desert* tenen autonomia pròpia però formen, en el seu conjunt, un poema unitari. Així mateix, tot i tenir un ordre i sentit originals, *El desert* clou la successió dels dos poemaris anteriors, *i crec que tots tres -remarca- en fan un de sol*.

Hi ha sempre una musicalitat conceptual rere els versos d'Antoni Marí i, com en el cas del Jorge Guillén de *Cántico*, el poeta no escriu un llibre diferent de l'anterior, ni assaja tampoc una continuïtat amb els altres dos volums. Tots tres títols crec que més aviat tendeixen a arrengrar-se com els moviments d'una mateixa simfonia i, encara que el poeta empli el verb cloure en l'apunt d'entrada d'*El desert*, es fa difícil preveure si els compassos d'aquest *continuum* musical es tancaran amb aquest tercer moviment, per anar en paral·lel amb els tres temps de les simfonies clàssiques, o bé tindran continuïtat, anys a venir, amb la incorporació d'un nou *scherzo*, o amb altres girs i modulacions.

NOTÍCIA D'UN RETORN

Les catorze seqüències poètiques que donen forma a *El desert* repassen, amb estratègia d'estructura circular, l'experiència d'un retorn als paratges d'una geografia d'infantesa que es presenta amb el doble contrapunt, físic i simbòlic, de ser alhora desert i recer. Al primer temps del poema, les ombres nocturnes que han vençut el darrer sospir del capaltard concentren bona part dels eixos temàtics del volum. Envoltat per aquest món d'ombra es presenta l'entotsolament del poeta davant d'un paisatge de quietud i *no-res, un buit, un sot ombriu, / un clot on la ment s'esfondra i es refà / del violent sotrac de la galerna*. La veu contemplativa, girada endins, s'interroga sobre la raó de fons d'aquest retorn i es demana amb insistència per què ha tornat. Potser perquè es tracta d'un indret que

l'arrecerará *del tro i del núvol*? O perquè li ho ha dictat l'enyorança? O el costum de deixar-se endur *per la nuesa de la ment*. O *l'esperança de retrobar el que vam ser i vàrem perdre o el que no fórem mai o el que hauríem pogut fer de tots nosaltres*? En altres seqüències del poema, la mateixa veu s'esforçarà a respondre, en una dinàmica de cercles concèntrics i sense aconseguir-ho, els interrogants que ha obert aquesta necessitat de retorn. A l'especulació obsessiva del tercer moviment, el poeta insisteix en la duresa d'hiverns passats a les fosques *des d'aquell somni d'una nit d'estiu*, i en només un parell de versos sembla recollir i sintetitzar el moviment de tota una experiència vital i literària: la intuïció d'anar cap a la llum en els versos d'*El preludi* i la llarga severitat del temps d'inclemències que fou *Viatge d'hivern*. Ara, una certa seguretat de maduresa i l'oportunitat de retornar a un punt de partença fan que la veu del poeta pugui mirar-se el món des de la distància i amb l'estat de gràcia que atorga l'actitud contemplativa. Tot el poema se n'amara i el soliloqui bascula entre la realitat agredolça del present i la recuperació puntual d'una memòria del passat: vells jardins d'antany esdevinguts claps de runes i que reviu de nou amb la presència del retorn: *la nostra sola presència / feia reverdir el jardí esmusteït, corrupte i estantís; restablia la cendra de les flors, la pols / dels llambrics i omplia la cisterna, / eixorca i buida*.

Aquest viatge de retorn porta la càrrega d'un doble nivell semàntic i així, el retrobament amb paratges de contemplació i un marc de paisatge poc o molt idíl·lic només fan d'embolcall a una geografia interior que es desplega tenaç i madura entre els aspres de l'esperit. I el poeta sap, en darrer terme, que el desert extern només acomboia la solitud que hi ha darrere de l'ànsia, el somni i la vida de la idea. La metàfora del retorn també recupera estrats de puresa primitiva després d'un periple que el va empènyer, debades, cap a una ciència que li havia de mostrar *la fràgil aparença / de les coses, / el perfil del no-res, la fruita de l'oblit / i l'absència de tot*. És així que aquest retorn de maduresa, després de travessar l'hivern del sentit, espera retrobar, entre els replecs i topants de la ment *el món de tu mateix i el secret que guarda la resposta*.

ALLEGRO- ADAGIO- ALLEGRO

Vist en la perspectiva dels tres moviments que donen forma, per ara, a la particular simfonia conceptual i poètica d'Antoni Marí, *El preludi* (1979) marca un primer *allegro* d'intuïció de l'albada i la possibilitat de fer camí per la via del coneixement i de la poesia, des de l'obscuritat fins a la llum. Passats deu anys, la desolació de *Viatge d'hivern* (1989) assenyalava un camí de despullament i d'incertesa, de perplexitat i de renúncia davant de la impossibilitat de trobar, en el cas que hi sigui, una realitat superior. Perdut en l'aridesa d'un viatge al pic de l'hivern, l'home viu condemnat a cercar el recer d'un amagatall, l'ajut d'uns

caminadors i l'escalf de mentides per anar tirant. Som a *l'adagio* central de la simfonia. I *El desert*, ara com ara, sembla captenir-se com el tercer moviment de la simfonia, amb un altre *allegro*, de maduresa, on el retorn a una geografia física i simbòlica actua com a recer d'eficàcia per fer front a la doble inclemència del temps i de l'esperit. És, en darrer terme, la imatge del vers que tanca el poema referint-se el cau que tothom troba per arraulir-se de la intempèrie rosada de la nit.

No hi ha cap certesa que la simfonia es clogui amb aquests tres moviments. Però, ara mateix, el director d'orquestra ha marcat, amb un èmfasi lleu de batuta, el final de la peça. Aplaudiments. Si mai hi ha continuació, ja en tornarem a parlar.

Isidor Cònsul